

Alfonz Margitić, Krasica:

Naša snaga

Sokolska misao ne sastoji se samo u vežbi tela, ni u samom sticanju spretnosti u različitim granama telovežbe, već ujedno i u vežbi i jačanju duha u svim patriotskim krepostima i činima.

Dr. Miroslav Tirš.

Sokolska je organizacija u neprestanom razvoju te se danas nalazi na zavidnoj visini. Pobude dra Miroslava Tirša u organizovanju treba tražiti u savremenim idejama onoga vremena u kome je živio.

Četerdeset i osma godina podivljalog, neobuzdanog i krvnički nametnutog apsolutizma prohujala je preko slovenskih zemalja. Mutno obzorje budućnosti; ropstvo, nemački, mađarski i drugi tuđinski narodi, krv — sadašnjost. Nebrojene čete žrtava u slovenskim istorijama, koje su danomice hrlile sve većim opasnostima — gramzivim raljama tuđinske gospode. Izrabljivanje narodne snage i radinosti u korist te nametnute gospode; uskraćena lična sloboda i nametanje dažbina i kuluka bez zakonske podloge; uzaludne žalbe koje bi najčešće svršavale: »u koš!« — sve je to vodilo nekoj crnoj budućnosti pred kojom bi zadrhtala pomisao i od koje se bilokako, makar s nadčovječjim žrtvama i pregaranjem morao osloboditi narod.

Takve su bile godine u kojima je nikla ideja Sokolstva. Vežbati telo i ojačati ga, vežbati duh i prosvetliti ga, povesti te dojučerašnje robove k životu i ukazati im njihov ljudski, čovečanski lik, bila je osnovna ideja Tirševog Sokolstva. U vrevi tih došljaka, koji su imperativno naređivali i rušili što je narod tekom stoleća gradio i dizao, koji su svojom oboružanom moći mnogostruko oskvrnuli narodne svetinje, ponos, poštenje i običaje, porodila se jaka i neustrašiva ideja Sokolstva. Nije ona nikla samo zato da bude telovežbačko društvo koje će svoje članstvo podržavati u telesnom zdravlju, jakosti, spretnosti i lepoti. Ne! Ona je uz to trebala moralno podići svoj naraštaj, otvoriti mu vidik u budućnost i prikazati mu svoju veliku prošlost. Prošlost, u kojoj su pradedovi stvarali našu otadžbinu da je prepušte svojim pokolenjima da je oni čuvaju od tuđeg nadiranja. Sokolstvo je, braćo, građeno na toj našoj istoriji a niklo je u vreme naše najveće narodne potčinjenosti tuđincu. Ono je preteča, mesija oslobođenja slovenskih naroda od tuđinskog nečovništva i kao takvo do dana današnjega budno stoji na obzorju sveslovenske nacionalne svesti. Dinovska snaga i polēt s kojima je ta sokolska svest doprla do današnjice, stvorila je najjaču slovensku, nacionalnu organizaciju — Sokolstvo! I ko veruje u istoriju, mora verovati i u snagu te organizacije kojoj je do veka suđeno da živi!

I mi, koji smo verni slednici ove sokolske ideje ne udovoljavamo potpuno svojim obvezama, ako svoje učešće opravdavamo samo vežbom, jer

kako rekoh, Sokolstvo je plod duševnog zbivanja slovenskog nacionalnog života. Ono ima svoj moral, svoju duševnu podlogu na kojoj je jedino moglo nalaziti poticaja ka određenoj svrsi i dalekom cilju.

Braćo! Budimo dušom Sokoli i njome shvatimo široko polje našega rada i naših dužnosti, koje po Sokolstvu dobrovoljno preuzimamo na sebe. Zapovedimo našoj volji da se pokori zahtevu duše koja od iskona teži savršenstvu! Žudimo za svetlom šireći sokolsku prosvetu i nacionalnu svest. Ljubimo rod svoj i domovinu i ne dozvolimo tuđincu da oskrvne onaj čisti osećaj domovinske ljubavi, koji nas od detinjstva prati u životu. Budimo jaki i snažni na kormilu naše otadžbine i podajmo pravi smer našoj ladi k boljoj budućnosti!

Cvitan M. Viktor, Bednja:

Istarsko Kosovo

Dvadesetosmi juna 1389.

Kosovo. —

Majka Jugovića je na Kosovo poslala svojih devet sinova. Devet kršnih junaka. Među njima i najmlađi joj i najmiliji sin Damjan. Uzjahao vranca konja. I on je odjahao na Kosovo.

Kosovom se razlila krv junaka. Krv sinova majke Jugovića, staroga Jug-Bogdana, Miloš Obilića... i drugih cvet-junaka. Razlila se krv na oltar Slobode Domovine...

Sa Kosova majka Jugovića vodi kući tužne ostatke: bojna koplja, vrane konje, sive Sokolove... A na dvoru čekaju je mladi Sokolići...

Ne klone Majka. Teši svoje plačne snahe: »Ne plaćite... Hranicemo ptiće Sokoliće...!«

Da! Ptiće Sokoliće...!

»Naše pleme izginuti neće...!«

Ne! Neće! Neće!...

Rasli su ptići Sokolići. Rasli zadojeni krvlju palih junaka... Odrasli su ptići Sokolići... Odrasli i osvetili Kosovo... Iz vrele krvi palih junaka, Kosovom su iznikli božur-cvetovi...

*

Na ognjištu čuči stara majka. Raspletena joj srebrna kosa pala niz rame-na. Iz mutnih joj očiju teku suze. — Velike biserne suze jedne majke, majke Istranske. Padaju u pepeo na ognjištu, pod kojim je zapretana žar...

Zašto plače ta majka?...

Zašto? Imala je sina. Jedinca. Sina, koji je toplu svoju mledenačku krv dao za malu svoju, tužnu zemlju Istru. Žrtvovao svoj život, ne kao junak, nego je kao junak — vezanim rukama na ledima dobio — kuršum u leda...

To nije jedini sin svoje zemlje. Nije! Više takvih sinova je dalo svoje živote...

I — eto — za kim plače stara majka...

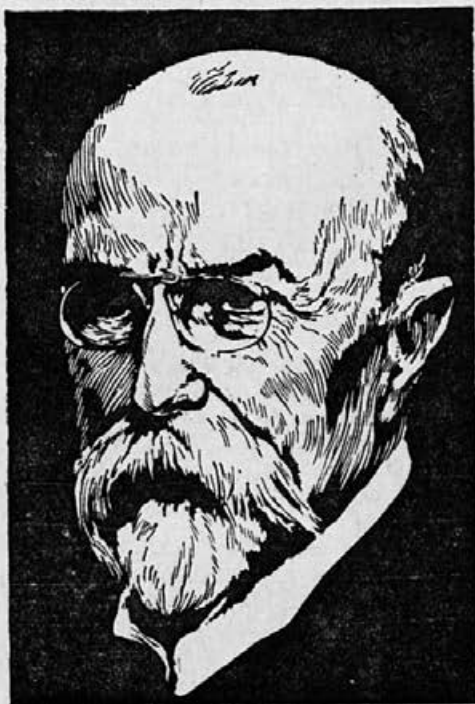
Suze padaju niz navorano staračko lice. Gasne žar pod pepelom. Gasne majčino srce... Zuljavim, tvrdim rukama, poslednjom snagom stiše srce... Slomljena, raskrvavljena srca na ognjište pada nova majka Jugovića: Majka Istranka. Pada u pepeo pod kojim je od njenih suza ugasla žar...

Na jutarnjem suncu rumene se vrhunci Učke... To nije rumen sunčanog žara. To su vrhunci natopljeni krvlju junaka sa Istarskog Kosova...

Čekaj, Učko! Vila Istranka je sletela s tvog vrhunca. Ona hrani ptiće. Hrani Sokoliće...

Čekaj, sestro Istro! Kad ptićima ponarastu krila...

Važne reči predsednika Masarika

Predsednik Masarik primio je od omladine, prigodom svoje 82godišnjice rođenja, mnogo čestitaka. 18 marta izdao je proglas u kojem poučava omladinu:

»Možda ste već slušali o tome, da se kultura naroda sudi po tome, kako zna poštivati starost. Pokušajte dakle da svakom prilikom svojim ponašanjem pokazujete kulturu svojeg naroda. Na cesti se ugibajte starijem pešaku, u tramvaju ustupite svoje sedalo starijim, dignite se kad stupi u sobu stariji čovek.

Sa starijim ljudima budite iskreni, govorite s njima, kao međusobno, jasno i slobodno, jer time ne umanjujete poštovanje naprama njima. Vidim, da imate u školama štošta bolje uređeno, nego što je to bilo u mojim godinama. Sada se zajednički s učiteljima i učiteljicama starate o tome, da bude razred čist i dostojan. Svuda imate više igrališta i vrtova, nego što ih je bilo u mojoj mladosti. Telovežba, skauti-

zam i igre gaje se bolje nego ikada pre. Sve ide za tim da se čistoćom, otpornošću i uopšte pravilnim životom predusretne bolesti i produži i učvršćuje zdravlje. Meni je bio suđen dugi život zbog toga, jer sam uvek nastojao živeti onako, kako hoće da živi razumni deo današnje omladine. Svršavam sa savetom da se ne bojite sunca, čista zraka i vode a ako budete umerni i razumni u jelu, doživete u zdravlju visoku starost. Onda ćete biti samo »pri godinama«, a ne »stari«, sveži duševno i telesno.«

Ove krasne reči i savete mudra predsednika češkoslovačke republike preporučujemo takoder i našem naraštaju na razmišljanje i ravanje.

Petar N. Poljanić-Tutić, Potomlje:

Rad sela u Sokolstvu

Novoosnovano Sokolsko društvo u blizini našeg sela trebalo je prednjaka. Brat načelnik na sednici Pred. zbora predloži me i stavi mi u dužnost da braću u našem novom gnezdu uputim u prve početke sokolskog rada. Spremim se da vršim svoju dužnost, iako sam unapred znao, da mi neće biti lagana, budući je novo društvo veće od našega, a moja sprema i suviše skromna, da bi mogao braću početnike uspešno i pravilno uputiti u sve grane sokolskog rada.

Bio je mesec mart, sezona teških poljskih radova. Svake subote, za jedan sat ranije no obično, napuštao sam rad i pešačio u pet kilometara udaljeno selo, u kojemu je bilo naše novo društvo. Odmah posle večere počimali smo i radili sve do kasnog sata, izmenično članovi i naraštajci, a sutra se je nastavljalo sa decom i ženskim kategorijama do mrke noći, posle

večere do 22 časa opet članovi i naraštajci. Iza vežbanja odlazio sam natrag kući da se do zore naspavam i osvanem svež na svom poslu. Broj vežbaćih kategorija ukupno je iznosio 70 braće i sestara, pa pošto su vežbaći dani bili retki morao sam nastojati, da ih što bolje iskoristimo. Polagano, pazeći da ih ne zamaram, metodički i strogo se držeći sustava uvodio sam braću u široko polje našeg rada, tumačio im vežbenu terminologiju, upoznavao s historijom Sokolstva i učio ih svemu, što je dužan da zna i da nauči svaki pripadnik naše organizacije.

Počeo sam da radim s decom, predstavili su mi šareno jato simpatične dece; na prvi pogled opažalo se da se posle škole malo ko za njih brinuo. Da ih obuzdam i dovedem u red bilo mi je prvo u programu, ženske su vrlo brzo postale privržene i jedva iščekivale čas njihovog vežbanja, muški naprotiv, bili su otporni i tvrdoglavi, kad sam im tumačio kako je njihov sustav vežbanja kamenjem po glavi, natezanjem za ušesa i svim svojim vrstama i strukama jedna nepristojnost ružna i opasna — gledali su me nepoverljivo, gotovo neprijateljski. Neosvrćući se na to kako me gledaju i što o meni misle, vodio sam ih u polje, učio sokolske pesme, igre i raznolikosti. Tako sam ih brzo osvojio. Dok smo se jednoć pričajući odmarali na ledini, prođe neki čovek i upita me s ironijom u glasu: »Hej vi! Zar vi nemate drugog posla, nego da te balavice i prnjavce tuđe tu zabavljate?« Ne, gospodine, to su deca, koja će jednog dana postati ljudi daleko bolji i napredniji od vaše »uzoritosti«, i ja im put do tog cilja olakšavam, odgovorim i nastavim priču »Malog Istranina«.

Svršili smo redovne i počeli sa zastavicama i obručićima. Jednog ranog popodneva, pred vežbu, mala Z. istupi iz vrste i izjavi mi zaplašenim glasom da ona više ne sme u Soko. Pridem joj i podignem njenu oborenu, kudravu glavicu i spazim u lepim crnim očima krupne suze... Brane mi!... Razumio sam. Okrenem se i s čiviluka skinem njen mali obručić, utisnem joj ga u ruku i ispratim je do vrata vežbaonice gledajući za njom ljut i žalostan; otišla je pognute glave i bez osvrtnja, njena slabašna ramena tresao je grčevit plač. Vratim se u vežbaonicu mrk i smućen. Deca su me gledala žalosnim pogledom: pod utiskom onog prizora izgubila se vrisaka i smeh i u vežbaonici je nastala mrtva tišina. To je bio početak, a kasnije isto tako ispratio sam jedno za drugim desetoricu. Nehote pade mi na pamet Hristova: »Pustite malene k meni!« Mašinerija crnih podmuklih tipova pro-radila je i u ovom malom selu pokušavajući da nam otme decu — nadu i budućnost našu. Nisu uspeali. Deca silom otrgnuta od sokolane i danas, kad me sretnu, prilaze mi i sa sjajem u očima pružaju mi ruku na pozdrav, makar zato posle redovno izvuku batina. Slučajem sretnem malu A. — nikoga nije bilo u blizini — i zapitam je: »Sestro draga, reci mi istinu, ko i zašto ti brani u Soko?« Mala se smete odgovori plašljivo se ogledavajući: »Ne daju mi doma svi, a onda tetke, da to nije za nas, jer da će sve što su u Sokolu ostati usidelice.« Nastavio sam rad neosvrćući se ni na čije primetbe i za vreme od 5 meseci izvežbane su bile sve kategorije, i akademija, koju smo priredili, imala je odličan uspeh u svim pravcima. Time smo pokazali svakome, da smo na pravom i jedinom putu, koji vodi prosveti, sreći i snazi naše otadžbine.

Završio sam petmesečni rad, predao načelniku izveštaj s uverenjem, da sam poverenu mi dužnost izvršio ukoliko su mi to prilike dopuštale.

Uspomena na deda

Još danas te vidim, deda moj...

Govorio si u sokolani malog sela o sokolskome bratstvu, koje spaja i vezuje veliku porodicu Slovena. Oko tebe smo stajali mladi Sokolići i gutali svaku Tvoju reč. Mirno i blago tumačio je Tvoj glas sokolsku veru, sokolski rad. S Tvojom sedom bradom pričinjao si nam se kao oživotvorena, vaskrsela vizija deda Slovena, sedog guslara naših snova i težnja.

Pričao si nam o velikom kralju Samu, o vilama i junacima starodrevnih vremena. Tvoja su nam usta bila onda jedini izvor naše slovenske istorije, u ono crno doba, kad su bajuneti Austrije gušili svaki poklič mlade Slavije.

Starešina malenog seoskog društva, u pitomoj dolini penušave Savinje, uložio si — i ako već čovek u godinama — svu svoju životnu snagu, svu svoju sokolsku veru, jaku i blistavu kao gorsku vodu u tvoje najmlađe čedo — u Tvoje društvo. Članstvo i naraštaj, a pre svega Tvoje mezinče, Tvoja deca, volila su Te i slušala kao rodena oca.

Osećaj dužnosti, duboko usađen u Tvoju dušu tumačio si nam kao elementaran zahtev Sokolstva, kao najjaču etičku snagu njegovu. Rad Ti je bio život, dužnost duša njegova. I taj svoj sokolski život ispunio si čistom sokolskom idejom, lepotom, koja je vodila svaki Tvoj pokret svaki Tvoj stav.

Gord i ponosan gde je to zatražila čast sokolskog ponosnog barjaka, umeo si i da nađeš otvoren put u baštu sokolske mladosti — u dušu dece i naraštaja...

Još danas Te vidim, deda moj...

Čitav dan ispunio Ti je sitni, neprekidni nacionalni rad. Žestoka borba s jačim neprijateljem, čije su borbe jurišale sve dublje u doline sunčana juga. Na mrtvoj straži, na Tvom malenom sektoru stao si nepokolebivo, tvrd kao naši krševi, jak u mladosti Tvojih misli i osećaja. Suro pero siva sokola ponosno je krasilo Tvoje čelo, kad si dolazio na naše skromne blagdane, na naše sokolske vežbe. Budnim, brižnim okom pratio si rad svijih nas, kao mrav si se starao o svakoj sitnici, o svakom sretno ili nespretno shvaćenom momentu.

U našoj maloj vežbaonici, snabdevenoj samo najnužnijim spravama posetio si nas nebrojeno puta. Tiho si sedio na kamenjoj klupi, u kutu. Samo oči, Tvoje blage, mirne i duboke oči su nas posmatrale. Videle su nam svu dušu, sve misli i mladane snove, koji su se onda tek plaho radali u prvim, nesigurnim konturama.

A kada je bio čas završen sakupio bi nas oko sebe i pričao bi nam o Sokolstvu, o Tiršu, o lepoti i dobroći slovenske vere.

Još danas te čujem, dede moj...

»Nekad u davno vreme, živio je u šumama i krševima, koji su se ponosno dizali do u plavetno nebo, snažan neki narod. Besni, stari neprijatelji navalili su u njegovu sunčanu zemlju te mu otimali žene i decu. Krvavo su tekle reke s visokih brda, žestoke su borbe vodili junaci s divljim četama neprijatelja, koji su sve jače i brojnije navaljivali na njihove redove.

Moj deda

Noć je prosula srebrnu srmu meseca na divlje krševe, gde je sedokosi kralj sabrao svoje verne junake. Duboko u dolini svetljucale su mnogobrojne vatre iz neprijateljskog logora.

Oko kralja sakupile su se vojvode na ratni savet. Malodušno su u njima klonule glave, umorno su im klonule i pesnice. Reči su im bile sumorne, teške bez vatre i života.

Sedi kralj je sazvaio zbor vojske. U gustim redovima stajali su oklopnici, divlji konjanici, stasiti pešaci. A u njihovim očima nije više sevala munja živa oduševljenja, i u njihovim srcima ugasila se vatra vere u narod, u sebe. Dugo je posmatrao sedi kralj utučene redove svoje vojske. Visoko je dignuo glavu i glas njegov presekao je tišinu noći poput ubojne trublje:

Braćo, drugovi! Stojimo na raskršću našeg života. Dva puta vode od njega u budućnost: Put pobede, put propasti. Pobede ako oslobodimo svetu našu zemlju, propasti ako podlegnemo sili neprijatelja. Birajte, deco, svaki svoj put. A kažem vam — vaš kralj ide rađe u smrt nego u propast. Oganj je plamsao u njegovim očima i iz grudi izvadio je svoje krvavo srce i digao ga visoko pred vojskom. Ovo srce poklanjam bogovima, vodama našeg roda, kao žrtvu za sreću naše zemlje. Neka nam bude spas i sreća!

I zagorelo je krvavo srce sedog kralja poput sjajne blistave zvezde u mlado praskozorje plavetnog jutra. Ushićene, primerom svoga vode, pojurile su čete njegove kao munja i grom na neprijateljsku vojsku. Kasno uveče oznanjale su trublje čeličnim pukom pobedu slovenske vojske.

Starac je stajao na vrhu brda ožaren plamenom zapadajućeg sunca i tiho su šaptale njegove usne: Zdravo, dane naš, dane pobede!...

Još danas Te vidim, dedo moj...

Tvoje telo spava na brežuljku domaćeg sela, koje se kupu u zlatnim tracima slobodna sunca, kojega nisi dočekaio. A duh Tvoj snuje u dušama Tvoje sokolske dece, kojoj si otvorio baštu sokolskih snova.

Brižno si sijao zdravo seme — zato je bogato urodila njiva.

Rista Spasić, učitelj, Brus (Kopaonik):

Budimo patriote!

Uspomena.

U selu je lupao doboš. Svakog se pozivalo pod zastavu. Neprijatelj je prešao našu granicu...

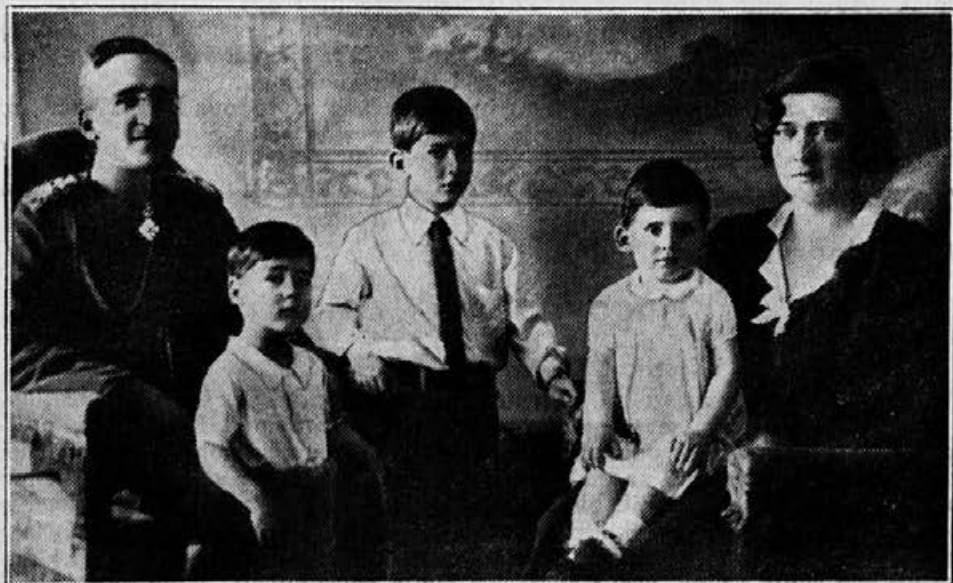
I staro i mlado uzima oružje i odlazi na granicu.

U našem selu je bio stari, bedni starac, koji imadaše samo jednog sina, koji se zvaše Dragoljub. Prolazeći kroz selo, Dragoljub je čuo doboš, koji objavljuje i pozivaše svakoga da ide na granicu i brani svoju dragu otadžbinu od neprijatelja. I on potrča u seosku sudnicu i javi se u dobrovoljce.

Tako svi složni oterasmo neprijatelja sa našeg ognjišta preko naše granice.

Mir je bio proglašen. Svi se vratismo svojim kućama. S nama se vratio i Dragoljub. On beše u ratu prvi. Bio je ranjen u desnu ruku no on zato nije mario, jer naša otadžbina osta slobodna. On dobi zlatnu medalju za svoju hrabrost. U praznične dane on nosaše svoju medalju...

Svi mu u selu odavasmo počast...

Naša Kraljevska porodica: prigodom 10 godišnjice venčanja Nj. Vel. Kralja i Kraljice

Mićun Pavićević, Zagreb:

Neće da im potvrdi pravila

Došli češki Sokoli u Crnu Goru. Kad su ih videli Podgoričani i kod njih se pojavila želja da osnuju Sokolsko društvo. Odmah su sastavili pravila i podneli ih vojvodi Lakiću Vojvodiću, kao najvećoj političkoj vlasti, na odobrenje. On ih odbio, a nije im htio kazati razlog.

Dolazi Knjaz Nikola na Krupine kod Podgorice i na tužbu Podgoričana priziva vojvodu Lakića, da mu objasni, zašto je odbio sokolska pravila.

— Zar ja da svojeručno potvrdim onim lizovima, da su Sokoli — je li? A što bi rekli na to Piperi, Bjelopavlići i ostala vrsna crnogorska plemena? Da su uzeli ime čavke, vrane i ni po jada. Ne potpisujem, Gospodaru, dok sam živ, završi vojvoda.

Prag 1926

Najveću radost u naraštajskom periodu moga sokolskog života predstavljala odlazak u Prag na VIII svesokolski slet, 1926 g. Nikada ne mogu zaboraviti onaj čas, kada smo se našli na češkoslovačkoj granici, jer smo odmah osetili, da smo u bratskoj zemlji i da nam se nikakva neprijatnost ne može dogoditi. Voz nas je nosio od stanice do stanice, nas 500 jugoslovenskih naraštajaca i naraštajki, razdraganih i do suza ganutih onakvim dočekom i prijemom. Skoro na svakoj većoj stanici dočekala nas je ili muzika ili pevački zbor s masom oduševljenih Sokola i Sokolica, koji su nas častili kolačima, čajem i dr. Sećam se vrlo dobro kako su nas na jednoj stanici ispratili pesmom »Hej Sloveni«. Voz je lagano kretao, a sokolska pesma, snažna kao grom, prodirala je duboko u naša srca i naše duše. Plakao sam od uzbuđenja. To su momenti neopisive radosti, koji nateruju suze na oči. Kad smo došli u Prag našoj radosti nije bilo kraja. Od klicanja »Na zdar« i »Zdravo« bili smo promukli. Kudgod smo išli, svugde su nas najlepše primali. Videli smo mnogo stvari, koje nam pre nisu bile poznate. Svakoga časa divili smo se nečemu novom. Na sletišću smo se osećali kao u nekoj sokolskoj koloniji. A kada smo pošli kući, plakali smo, što se tako brzo rastajemo od ove mile zemlje i ovoga bratskoga naroda.

Kadgod se setim onih časova, provedenih u zlatnome Pragu, srce mi zakuca jače, a iz mojih grudi izviije se dična pesma »Hej Sloveni«, ona ista, kojom su nas ispratili na jednoj češkoslovačkoj stanici.

Ante Modrušan:

Nagovor pred vrstom

Braćo i sestre!

Kako ste vi danas sretni! Uživate plodove slobode. I u školi i u sokolani i u domu upoznavate se sa svojim narodom, s njegovim težnjama i napretkom. A sigurno vam je poznato i to, kako smo do svoje slobode teško došli. Koliko li je žrtava naš narod morao podneti, dok ju je stekao! Šta bismo bili danas bez slobode? Bili bismo plen raznih naroda, koji nas ne vole. Ne bismo se mogli razvijati, kulturno bismo sve više nazadovali. Živeli bismo u tami i neznanju, jer samo u slobodi može jedan narod napredovati i pokazati sve svoje vrline, usavršavati sve svoje sposobnosti. Samo narod, koji drugome ne mora robovati može da se razvija kako on hoće, jer svaki narod najbolje zna svoju brigu da vodi.

Vечna su istina reči velikog pesnika Gundulića, o slobodi, koje kaže u svom velikom delu »Dubravci«:

O, lepa, o draga, o slatka slobodo,
Dar, u kom sva blaga višnji nam Bog je dō,
Sva srebra, sva zlata, svi ljudski životi,
Ne mogu bit plata tvojoj velikoj dobroti!

Blagodati slobode uživate baš vi! I na vama je da razvijete sve svoje sposobnosti i sve svoje vrline. Vama se danas posvećuje tolika pažnja po onoj: »Na mladima svet ostaje«. Da budete uz mogli vršiti dužnosti građanske, dužnosti prema kralju i otadžbini budite u prvom redu dobri i marljivi Sokolići. Budite svagde Sokoli. Upamtite lepe reči braće prednjaka, usadite ih u vaše mlado srce i neka rastu u njemu uporedo s vašim telom. Budite u sokolskom radu ozbiljni i dostojni da nosite crvenu košulju!

Gospodica Nada

Koliko god smo želili, koliko god smo nagovarali našu gospodicu Nadu da dođe u naše sokolske redove, toliko nas je ona sa svojim ironičkim smehom odbijala veleći: »devojka mora da bude mila i nežna, a ako želi to postići mora da se čuva svakog telesnog napora!«

Mi smo joj znali reći: »Nemojte, gospodice Nado, Vaše su tvrdnje nelo-gične! Ta pogledajte naše sestre Sokolice! Zar nemaju one krasno razvi-jeno telo, zar nemaju one lepo zdravo rumenilo na licu na kojem kraljuje vazda smešak? Zar ne vidite u njihovim očima sjaj koji je odraz njihove zdrave nutrinje? Zar Vam sve to jasno ne svedoči da se u lepom i zdravom telu nalazi čista i zdrava duša?«

Neosporavam — rekla nam je gospodica Nada — da naše Sokolice nisu lepe, ali u njima ima nešto muškaračkog, stanoviti delovi tela odviše su raz-vijeni, a i da Vam budem iskrena, nikako ne mogu odobriti da jedna bolja devojka može skočiti na ruče ili na preču. Meni se čini da su to vežbe pri-stale samo muškarcima, a nikako ženama.

»Gospodice Nado, nemate pravo kada tako tvrdite! Zar ne vidite nji-hove slobodne kretnje, zar ne čujete njihov zdravi smeh, kada vežbaju na čistom vazduhu? Zar ne opažate da na njihovim licima nema ni tračka šminke ni pudera, da one ne rabe otrovne »lippenštifte«, jer su njihove usne i lica prirodno zdravo crvene. Nada se nije dala nagovoriti da dođe među nas! Ona je od dana u dan bila sve bleđa, neraspložena i konačno je mo-rala potražiti leka, kod lekara. On joj je, nakon što ju je pomno pregledao, preporučio što više kretanja na suncu i zraku i — telovežbu, sistematsku, koju može dobiti samo u sokolani.

O kako joj je bilo teško zaći među naše članice, a morala je jer zdrav-lje je prvo od svega. — Kad sam nakon stanovitog vremena došao na vežbali-šte i nju video s blaženim smeškom na licu u vrsti, bilo mi je drago. — Za odmora potrčala je k meni pa mi sva ushićena rekla: Brate starešino, sad znam što je to sreća! Sav svoj slobodni čas posvetiću svojim sestrama, jer sokolska telovežba izvor je zdravlja, a mi moramo biti svi zdravi da služimo zdravoj našoj naciji.

Pavel Medič, Ljubljana:

Monogram

Ukusno sastavljenu skupinu iz početnih slova imena i prezimena nazi-vamo monogram. Svojevremeno risali su monograme s isprepletenim i smota-nim slovima, pa je zbog toga bio vrlo teško čitljiv. Moderni pak monogram mora da bude jasan, jednostavan i lako čitljiv.

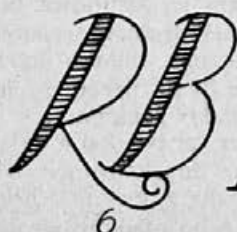
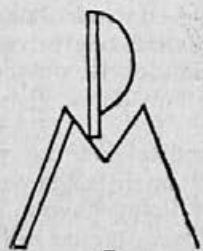
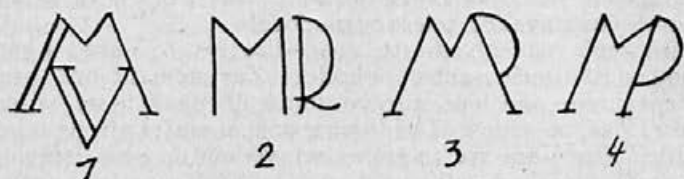
Monogrami se svestrano upotrebljavaju. Domaćica ga prišiva ili sastav-lja na posteljno ruho, stolnjake i rublje, torbice i zimske kapute; graveri ih graviraju u dragoceni pribor, satove, doze, prstenje, pečate i t. d. Kućni go-spodar daje ih postaviti nad kućnim ulazom, knjižare ih utisnjuju na svoje knjige. Vidimo ih na lesenim gredama gospodarskih zgrada i na originalnim seljačkim škrinjama.

Svaka pak vrsta materijala zahteva svoj posebni oblik. Monogram na rublju biće svakako drukčiji, nego onaj, koji je graviran u kovini ili udub-ljen na kamenu.

Slova monograma mogu međusobno ležati u najrazličitijim položajima. Mogu da stoje jedno pored drugoga, jedno ispod ili povrh drugoga i t. d.

Slova mogu stajati i usporedno (sl. 2, 3, 4, 6, 7) ili neusporedno (sl. 3 i 10). Monogrami 1—5 upotrebljavaju se za knjige, 6 i 7 za rublje, 9 i 10 su šablonski otisci. Sl. 11 je monogram na daskama žitnice, sl. 12 pak na seljačkoj skrinji za odela. Slici 13 je slovo A više od H, zato je pak H šire i niže, slova su dakle u ravnoteži.

Kod sastavljanja monograma moramo paziti na to da ostanu slova jednakovredna i da se jedno jače ne ističe od drugoga.

Ciril Crha — načelnik

(Odlomek sokolskega romana. Prevel iz češčine br. dr. B. Mihalič)

Vsakdo od vas je gotovo že plesal, z vsem ognjem mladega človeka, in bil pri tem prepričan, kako je to imenitna in važna stvar. Kdor pa je stopil na galerijo, je videl iz višine, kako ubogo in smešno je to vrtenje. Podobno je tudi v vsakdanjem življenju. Ljudje se pričakajo in prepirajo, se ženejo za dobičkom ali užitkom s tolikšno vnemo, kakor bi le to njihovo početje bilo pravo življenje. Kdor pa gleda z višine sokola na to gomazenje, vidi, kako malenkostno je to življenje, življenje vrabca v prahu. S take višine mora gledati vsak Sokol, da bi prav spoznal to vrabčje prhutanje in stremel za višjim smotrom, ki je nam Sokolom povzdiga in oplemenitje našega naroda. Narod pa, bratje, ni nekaj, kar je le v zraku ali v stari kroniki, narod smo mi! Mi — vsak poedini mož. Zato ima Sokol nalogo, da se izobrazuje in izpopolnjuje. Vsakdanje življenje, vaša okolica vas bo sicer ovirala! »Pojdi z nami! Tam so punce, pojdi in pusti modrovanje! Pridi se rajši zabavat! Saj smo le enkrat na svetu. Pojdi torej z nami v gostilno! Tam bo danes špas! Si slišal, da onegov Franček ne govori več s Kovačevo Miciko? —« tako in podobno vam bodo govorili, in vi se boste morda, omamljeni za trenutek, ogreli pri tem klepetanju in jo mahnili proti gostilni, toda bratje, čim si predočite, da ste Sokoli, ne boste imeli več zanižanja za te prazne reči. Ničevno je to in nevredno, da bi izpolnilo misli moža junaka. Zato ne smemo nikoli pozabiti, da smo Sokoli!

Zato morate bratje, mnogo čitati! Najprvo, kako junaški in možat je bil naš narod, kar vam pove zgodovina in prekrasni Jiraskovi romani, a ko s tem vzraste v vas želja, da bi zopet bilo tako in boste to željo hoteli uresničiti v Sokolu, morate zopet čitati sokolske stvari, da slišite, kaj vam je za ta namen storiti. Če boste tako ravnali, se boste vsi navzeli Sokolstva in nikoli vam ne bo soparen dan, ko boste nastopili na javnem nastopu, da razširite našo misel, noben pohod vam ne bo predolg, s katerim pokazete sokolsko disciplino, in nič Vas ne bo odvrnilo od telovadbe, te junaške zabave.

Takrat boste v resnici zaslužili naziv mož, in enaki boste našim očetom Taboristom, pred katerimi je klonil svet, a jastrebi, ki so lačni plena stali pri naši rakvi, bodo zavpili: »Niso uničili Lipani češkega naroda! Božji bojovníki so zopet vstali!«

Da, bratje, bodimo božji bojovníki, a zakon, za katerega gremo v boj, naj se glasi: Novoustvaritev pravega češkega značaja!

»Na zdar! Razhod!«

»Na zdar« so zaklicali bratje, toda nato je zavladalo neko čudno ozračje. Bratje so se molče oblačili, če pa je imel kdo komu kaj reči, je tako glasno zavpil nanj, da menda niti ni tako hotel. Tudi Crha je bil ves spremenjen. Žalost, resnična žalost mu je napolnila srce, ne da bi bil vedel zakaj. Držal se je vstran od bratov, kakor bi se nanje jezil, toda zakaj — tudi ni vedel. Namenoma je okleval, da bi mu ne bilo treba iti z njimi, a nazadnje je vendarle krčnil za njimi v gostilniške prostore.

A koj na pragu je obstal kakor pribit.

V kotu točilnice je stal Karel Vychodil, mahal kakor besen z metlo v roki in kričal: »Kdo ste božji bojovníki, pridite sem!«

Karel Polanský, hotel pa vzeti metlo, je kričal Svitku: »Skoči nanj od vzadaj! Skoči nanj!«, sam pa je navalil od spredaj in mahal z rokami, da bi se ubranil metle in zgrabil za njo.

Ostala dva pa sta se smejala in vpila, da je bilo samemu gostilničarju preveč.

Crha je obstal, kakor bi ga z mrzlo vodo polil. Prejšnja žalost se je spremenila v razdraženost in komaj je spravil iz sebe:

»Tak tako ste si vzeli k srcu moje besede?« Nato pa je molče sedel k mizi; edino, kar mu je bilo v tem trenutku jasno, je bilo to, da odstopi, in sicer takoj.

Šele precej pozneje so bratje sedli, bili pa niso zato nič boljši. Kar naprej so se vsajali drug na drugega in kar kipeli od pobalinstva.

»Odstopim! Prav gotovo odstopim!« si je rekel Crha ves potrtn na poti domov; poln žalosti je zaspal.

Skoraj v istem času je po mnogih poklonih in ko je menda že desetič podal roko, prišel Crhov predstojnik, šolski vodja, končno do vrat župnišča, kamor je skočil po večerji radi jutrišnjega pogreba.

»Torej ne pozabite mu reči, gospod nadučitelj«, ga je še spominjal gospod kaplan, ko je že odhajal.

»Prosim, prosim«, je zagotavljal gospod nadučitelj, a že so se zaprla vrata za velečastitim.

»Povem mu, povem«, si je brundal stari gospod.

»Brž ko se česa poprimem, kar se šole ne tiče, koj je pokonci kakor zlodej. Takoj sem si mislil, da si bo nekaj skuhal s tem svojim načelništvom. Velečastiti ga svariijo, a jaz naj mu to povem — tedaj ne — kar si skuha, to bo Cirilček imel. Nič mu ne povem, Zastonj bi se razburil«, in tudi za njim je zaropotal zapah.

III.

— o, Bože, deset let je že od tega! Deset let — je premišljeval Crha, naslonjen na granitne opore pri vratih grada Trhova, počivajočega pol ure hoda nad mestecem, kamor je prispel tega krasnega februarskega dne — bila je sobota in imel je popoldne prosto — da bi utekel spominom na prejšnji dan.

»Da, da! Deset let — je ponovil še enkrat; ogledujoč si razpadajoče zidovje se je trudil priklicati si v misli sliko življenja, ki je tukaj vladalo, ko so na stebričih stali raznoliki nazidki, iz katerih so si krasne gospe ogledovale pokrajino, in ko je tu mesto razvalin vabilo oko še polno raznolikih balkončkov in čudovitih zgradb, a misli so mu vedno uhajale nazaj. Nazaj — v one čase, ko je pohajal tod kot dijak z mlajšim bratom.

»Spreminjamo se, spreminjamo«, je vzdihnil Crha; ni se mogel ubraniti, pozabil je vse drugo in mislil le na one čase.

Bile so počitnice in po dolgem izletu sta krenila v gostilno pod gradom. Nekaj časa sta sedela molče, kar vstopi v sobo orožnik. Crha ne ve, kaj si je mislil njegov brat, toda njemu se je zdelo, da mora in mora nekaj zavpiti, o čemer je vedel, da ga spravi v ječo. Tega sicer ni storil, a v grlu ga je silno tiščalo, kaj je bilo to?

Često je Crha premišljeval o tem, a prav sedaj se mu je silil v misel ta dogodek z vso silo. Zamišljeno je odhajal z grada, kar nenadno pa se je ustavil. »To bi moglo biti«, je zamrmral in kmalu si je bil na jasnem.

»Da, tako je bilo!« je razmotrival, »midva na izletu sva se čutila prosta, svobodna. Svoboda pa je bila v hipu omejena, ko je vstopil orožnik, in neukrotena mladost, čuteč nogo na tilniku, se je bunila in upirala proti temu — ti fantje včeraj — se je Crha zopet ustavil. — »Vrag vas — seveda! Seveda je tako!« je planila Crhi rdečica v lice od radosti, ko si je začel pojasnjevati včerajšnje vedenje bratov. »Živelci so svobodno, nevezano, a jaz sem jim s svojim govorom omejil to svobodo. Hej, jaz bi bil skoraj odstopil«, se je začudil. »Vidiš, Crha junače«, se je razjezil sam na sebe, »vodnik hočeš biti, a ne razumeš duševnega razpoloženja, toda zakaj mi je bilo le tako tesno, tako žalostno v srcu? —«

A brzo si je Crha razjasnil tudi to. Spoznal je, da je bilo to, kar je včeraj bratom predaval njegova skrivna misel. Z njo se je veselil in okoli nje je predel svoje sanje, ki se jim je vsak dan vdajal, videč zopet češki narod trd, odločen, kakor so bili bratje Taboriti. Sedaj pa je konec sna. Iznesel ga je iz globin duše, da bi ga razdelil bratcem. Sedaj je zopet sam, sirota; v tem elegičnem občutju mu je prišlo na misel vse, kar je na svetu že izgubil, a med drugim se je spomnil posebno svoje prve ljubezni, Helene Jaborske.

O, kje so časi, ko je hodil z njo po vrtu, tam pri njih doma v rodni vasi, on, delgolasi študent, ona vihrajočih las, modrih oči, po kmetsko vsa plaha.

Kaj pa on — študent iz mesta? Cirilu je bilo zdajci kakor da ima svinčene noge.

»Seveda, seveda«, je razmišljal, »zato si ubožica takrat plakala; nejevolja se je lotila Crhe, ko se je spomnil, kako je silil Heleno, naj mu pove, ali ga ima rada, in kako je ona, revica posili rekla to besedo, da ga ne bi razsrdila, a takoj nato bruhnila v jok in odbežala. On okrutnež pa se je takrat jezil, da je neumna podeželska gos, medtem ko je bila prej obžalovanja vredna, ko je bila kakor včeraj on ob to, k čemur se je zatekala v svojih sanjah.

(Dalje prihodnjič)

Junak

Slika iz svetskoga rata.

Jedan jugoslovenski vojnik stajao je u gluho doba mračne noći sâm samcat na prednjoj straži. Iznenada ga napadnu neprijatelji, razoružuju ga i zarobe. Neprijateljski ga vojnici opkole i napere na nj puške s bajonetima, pa mu zapovediše, da ih vodi u svoj tabor. Zapretiše mu, da će ga probosti, ako samo pisne.

Naš vojnik samo mirno pođe s neprijateljima prema taboru. Kad su već došli tako blizu, da su ga naši mogli čuti, izviknu iz svega grla:

— Na noge, braćo, evo neprijatelja!

U tren oka bio je sav tabor na nogama, a neprijateljski napad bude sjajno odbijen. Junačkog druga našli su vojnici mrtva — isprobodena na onome mestu, odakle se bio javio našim četama.

Slava takvome junaku!...

Uživa u prirodi i pesmi

Naše more

Zla sudbina i još zlobniji narodi nisu nikada dopustili da dodu slovenski narodi do svog mora. Osvrnemo li se i malo na prošlost Slovena i na njihovu borbu za more, videćemo, da im to nije nikada uspevalo. Uvek su bile njihove želje i pravice otbačene, jer Sloveni nisu smeli imati svog mora, svojih luka i svoje nacionalne mornarice. Vidimo žilavu borbu velikog ruskog naroda da dobije u svoje ruke Carigrad, ali velike pomorske sile potezom pera brišu i ruše sve njene planove. Mora da podiže, teškim milionima, svoju luku na Severnom Moru, pa čak i na dalekom istoku u Vladivostoku! Morala je da izgradije jednu od najdužih željezničkih pruga što ih je u opšte u svetu — preko Sibirijske — samo da dođe do ishodišta na more, znajući dobro da je more izvor bogatstva i jakosti države, da ono veže narod i državu s velikim svetom i otvara mu puteve za privredno ojačanje i trgovačku samostalnost. Naše jugoslovensko more nije nikada moglo da ostane u narodnim rukama, već je i ono potpadalo ili pod vlast latinskih naroda ili pod vlast Habsburgovaca. Poljska republika, ma kolikogod je velika i snažna, nije mogla posle svetskoga rata da dobije komad svoje obale, već su joj samo iz neprijateljstva prema pobeđenoj Nemačkoj dali uski prolaz (t. zv. Koridor) do luke Gdinja. Pa i danas se polovica Evrope buni protiv te tobožnje nepravde, koja je učinjena Nemcima. Naša braća — nebraća Bugari također nisu najsrećniji sa svojim morem, jer i ono nešto obale, što je imaju, i ta je zatvorena u Crnome Moru. To more može da ima u sudbonosnim vremenima samo lokalnu važnost i vrednost.

I ovog kratkog prikaza proizlazi kako je bio i kako je još i danas mučan položaj slovenskih naroda da podignu svoju mornaricu i da postave svoju trgovinu na vlastite noge, jer je značenje i važnost mora baš na trgovačkom polju i ono u glavnom i služi samo trgovačkim ciljevima pojedinih naroda i država.

Rasapom velike državne tvorevine Austro-madžarske potpala je severoistočna obala Jadranskoga Mora pod vlast naroda, koji je obitava, t. j. u nacionalne ruke naše narodne države. Koliko je trebalo muke i borbi dok smo došli do svoga mora biće još vrlo dobro svima u pameti. Nismo dobili svu obalu, koja po ljudskim i geografskim zakonima pripada nama, što je opet dokazom jedne stalne i unapred smišljene politike, koja ide za tim, da Sloveni ne postanu pomorski narodi, odnosno pomorske države. Nije bilo dosuđeno da pripadnu našoj državi naše uređene jugoslovenske luke Trst i Rijeka, koje je naš prekomorski sused ugrabio, da ne bi pripomogle jačanju mlade slovenske države. Čak i usidrili su se u čisto našim vodama (Zadar, Lastovo) da mogu lakše da motre kretanje naše mornarice i razvoju naše pomorske trgovine. I tako od silne i bogate monarhije i njenih velikih luka ostale su nam samo mrvice: neuređene luke, malena mornarica, obala, koja gotovo da i nije bila povezana željezničkim vezama sa svojim zaledem. Velika ta obala — od Rječine do Bojane — koja je silno razudena i bezbrojno naše ostrvlje čekalo je već odavno materinju ruku da ih izgradi, podigne i preda svojoj svrsi.

Stvaranje nacionalne mornarice, izgrađivanje dobrih luka, spajanje ovih željezničkim prugama sa zaledem, podizanje brodogradilišta i sl. stvar je vremena, nacionalne svesti, trgovačke sposobnosti naroda, prirodnog bogatstva zemlje, i t. d., a najviše sredstava, novaca, t. j. kapitala, kojim će se sve to podići, odnosno unaprediti i usavršiti. Mi smo imali svega u izobilju samo smo premalo imali sredstava za to, što je u svakom slučaju glavna i osnovna točka svima daljnjima.

Po prevratu 1918 godine nasledila je naša mlada država od Austro-madžarske trgovačke mornarice samo ono brodovlje, koje je bilo izgrađeno našim narodnim novcem, novcem našeg naroda, koji je živio od brodarstva na obalama našega mora. Celokupna tonaža naše mornarice, nasledene od

Austrije iznosila je početkom 1919 god. 116.000 registerskih tona. Što to znači u međunarodnom plovnom parku ne treba ni spominjati. Mi uopšte nismo ni dolazili u obzir kao pomorska država, to tim više što je ta naša mornarica bila i stara tipa i u staračkoj dobi svoga života. Ostala su nam još i tri mala, zastarela brodogradilišta, koja su mogla da izvršavaju samo manje popravke na manjim jedinicama (brodogradilište u Kraljevici i dva u Splitu).

To je žalosna početna bilanca naše trgovačke mornarice i našeg života kao pomorske države.

Nije preostajalo drugoga nego da junački pogledamo stvarnosti u oči, da zasučemo rukave i da predemo na rad. Taj naš rad bio vrlo plodan i zadivio je i iznenadio sve one, koji su sumljivim okom gledali na naš pomorski razvoj. U ovih desetak godina naše nacionalne mornarice ona se potrostručila, te koncem 1931 godina postigla je zameran broj od 361.606 registerskih tona! U taj broj ne ubrajamo i one lađe, koje su zbog neuporabivosti uklonjene iz prometa. Koncem 1931 godine imali smo svega 181 jedinicu sposobnu za redoviti saobraćaj. To je vrlo lep broj i možda višak naših mogućnosti, koje smo mogli, u ovo srazmerno kratko vreme, da postignemo. Ali u razmeru prema stranim pomorskim državama mi smo još vrlo daleko. Naša mlada mornarica dolazi na 17 mesto u svetu i samo dve države stoje do danas iza nas, koje se mogu smatrati kao pomorske države s vlastitom mornaricom. Naše brodovlje iznosi samo 0.3% od sveukupne svetske tonaže. Dakle uza sva naša nastojanja i žrtve još smo sasvim malena pomorska država. Naše brodovlje za obalnu plovību je na zamernoj visini i po broju jedinica i po svojoj savremenoj gradnji. Takvih smo jedinica čak i iznajmili stranim državama. Brodovlje pak za dugu, prekooceansku plovību, to je naša Ahilova peta. U tome smo još vrlo slabi i po broju i po konstrukciji naših lađa.

Uviđajući, a i dobro poučeni o našim prilikama, počeli su se već odavno zanimati za naše more, za našu obalu, za naše otoke strani narodi i nude nam i unašaju svoj kapital da oni podignu, a i iskoriste prirodna bogatstva naše obale i našeg mora. Mi smo silom prilika primorani da im otvaramo naša vrata i da ih pripustimo k sebi, verujući u sposobnosti, a i plemenitosti prijateljskih nam naroda, Francuza i Engleza, koji pružaju ruku da pridignu naše pomorstvo.

More je izvor bogatstva. More je put k napretku, snazi, civilizaciji, samostalnosti privrednoj i trgovačkoj. Što bi samo dale kontinentalne države Češkoslovačka, Mađarska, Austrija, Švicarska i mnoge druge da mogu da dođu samo do par kilometara svoga mora! Mi smo srećni što imamo svoje more i na moru nas čeka naša velika budućnost i naša jakost. Nemamo dođuše Krezosovog zlata, da pozlatimo naše obale, ali imamo zato čvrstu volju, neslomivu snagu, nepokolebljivu nacionalnu svest i odlične naše mornare, koji proslavljaju naš narod i naše državne boje svuda gde se pojave. Takvih mornara retko je naći u širokom svetu. Naši dični mornari, sloga, nacionalna svest i naše prirodno bogatstvo svladaće sve teškoće koje nam stoje na putu. Naša budućnost je na moru! Zato i ti, dragi naraštaju, uzljubi to naše more, upoznaj ga, štedi svaki novčić i nastoj da posetiš taj kraj budućeg našeg bogatstva, prirodnih lepota, zemlje zraka, sunca i večno plavog neba! To je naše more, tu je naš narod, koji u svojoj domovinskoj ljubavi ne poznaje granica, kojemu je jednak brat onaj seljak iz kosovskih ravnic, kao i onaj iz alpskih planina.

»Kao dosada, tako i otsada budite verni čuvari našeg mora«, rekao naš uzvišeni Kralj, prvi naš Soko, prigodom svog putovanja po Dalmaciji. Te su reči bile upućene Dalmatincima, ali one treba da pređu vrhunce i Dinarskih planina i Biokova, Golije i Šar planine i da se čuju i pamte u nizini i u dolini Vardara, Morave, Dunava, Tise, Save, Drave i naše tužne Soče. Lozinka Jadranske straže: »Čuvajmo naše more!«, neka bude lozinka i našeg Sokolstva, a osobito našeg naraštaja, uzdanice jugoslovenskog naroda!

Dete

Siroče! Izgubilo majku, pa ostalo i bez oca. Majka mu je umrla, a otac zavolio drugu. Proletno sunce veselo baca svoju svetlost, a dete izašlo na polje i raduje se.

Raduje se ali ne kao nekada, kad je sedelo na majčinom krilu, koja ga je milovala svojom mekom i toplom rukom.

Sad nema ko da ga miluje osim sunca i proleznog lahora, koji mu razčupava kosu.

Jedne večeri kada je veliko i rumeno sunce zalazilo i bacalo poslednje zrake, rekoše mu: »Mali, nemoj da plačeš, tvoja majka sad spava, budi dobar, nemoj da je probudiš!«

Reči mu se učiniše čudnovate, majka je i dosad spavala a nikad mu tako nisu govorili i dete se rasplače.

Uzalud ga tešiše, a ono je iz svega glasa dozivalo majku, koja mu se nije odazivala kao nekada.

Seća se. Bilo je mnogo sveta, kao nikada do tada, a dobra neka žena uze ga za ruku i odvede ga u svoju kuću. Tamo je noćio. Kada ga je sutradan dovela natrag bilo je po kući sve tiho i nemo, a ni majke nije bilo, a kada je zapitao: »gde je mama?« rekoše mu:

»Mama je otišla k Bogi, a kada dođe doneće svome detetu lepih igračaka... i dete se ponovo rasplače.

Dani su prolazili, dete se igralo a svake večeri kada je htelo da spava, pitalo je: »Gde je mama, zar još nije došla, kad će doći?«

Po ceo dan trči po polju s ostalom decom i bere šareno cveće. Kad bi se vraćali kući, svaki bi nosio svojoj majci najlepše cvetove, a ono, znalo je da neće naći majku kod kuće, da se još nije vratila, tužno bi pogledalo u cveće, oko bi zablistalo i cveće ispalo iz ruke.

Tako je sirotno dete provodilo dane.

Priroda

Plivanje

Ove godine je uneseno u program sokolskog rada i plivanje, tako da će se već ove godine održati župska i savezna takmičenja. Cilj je tih takmičenja da se upotpuni svestranost sokolskog vežbanja i da se dade pobude celokupnom članstvu da što više zavoli ovu najzdraviju, najkorisniju i najjevtiniju granu sporta, koja je ujedno najbolja gimnastika disanja. — Ide se za tim, da se što više naših pripadnika nauči plivati, jer uz zdravstvenu stranu plivanja, može ono da bude od pomoći u nevolji onome, koji slučajno stradava u vodi. — Zato će ove godine sva naša društva, koja imaju prilike staviti u svoj radni program t. j. u raspored vežbi i plivanje.

Plivanje prija našem telu i vrlo korisno deluje na razvitak svih mišica i organa. Nema gotovo mišica na našem telu koji ne bi bio kod plivanja zaposlen, a celokupno delovanje mišićnog sustava upliva na harmonijski razvitak ustroja, koji se nalaze u telu čoveka. Povoljno utiče na srce, pluća, želudac i mozak, ali i na živčani sustav, te pospešuje njihovo pravilno delovanje. Utiče također i na razvitak čvrste volje, odlučnosti, odvažnosti, hladnokrvnosti i opreznosti.

Kada plivamo u vodi, koja ima prikladnu toplinu, osetićemo delovanje čitavog organizma, jer tu dolazi u obzir, sem delovanje celokupnog mišićja, uticaj vode i sunca.

Plivač mora biti uvek svestan nesreće, koja ga može snaći među plivanjem, zato mora biti i trezan i oprezan.

Najčešće nesreće se događaju ozleđenjem raznih delova tela — i to najviše skakanjem. — Kod skakanja sa visokih mesta može udarom o tlo ili o kakav predmet, koji se u vodi ne vidi (kamen itd.), nastati prelom vratnih kralježnjaka, potres moždani, što je razlog čestim nesrećama i slučajevima smrti.

Kod skakanja u vodu treba paziti kako se skače i nastojati da sa što manjom plohom tela udarimo o vodu. Treba se čuvati da ne udarimo trbuhom o vodu, što je vrlo često smrtonosno. Takvim nesretnim skokom može nastati nenadana kljenut delovanja srca — pa može i najbolji plivač nastradati.

Ko se nije postepeno priučavao ne sme u hladnu vodu, jer studen vrlo šteti plivaču izazivajući glavobolju i nesvesticu.

Najviše se nesreća događa kod kupanja u gorskim jezerima i rekama, u kojima je voda dosta studena. Kod kupanja u hladnoj vodi, moramo računati s navikama i otpornostima pojedinaca. — U tom pogledu nisu svi ljudi jednaki, jer dok jedni mogu podnositi hladnu, a često i vrlo hladnu vodu, drugi ne mogu. Zato je teško označiti stepen topline vode, ispod kojega se niko ne bi smeo kupati. — Kada je voda hladnija neka se ide postepeno u vodu, a u njoj ostane samo kratko vreme.

Nadalje se moramo čuvati grčeva, koji se ponajčešće javljaju kada plivamo u hladnoj vodi, — ili ako predugo ostanemo u vodi, koja ima inače najbolju toplinu za plivanje — 17 do 22° C. — Većina je plivača u tom pogledu prilično oprezna, zato neće da plivaju daleko na otvoreno more.

Za toplih dana, usred leta, kada je kupališna sezona u punom jeku, mladi i neiskusni ljudi — odmah iza obeda pohrle k moru i počnu s punim želucom plivati. Neće da slušaju savete svojih starijih koji im govore: »Nemoj znojan ili s punim želucom u vodu, već pričekaj par sati dok želudac probavi hranu, jer ti može vrlo lako naškoditi, — možeš izbljuvati sve ono što si pojeo, a dogodi li se to na otvorenome moru — možeš nastradati.

Plivajući s punim želucom čovek se brzo umori, a umori se i kada brzo pliva. Brzo smalakshe i onda kada ga nešto uzbudi. — U takvim je slučajevima najbolje ostati miran i hladnokrvan, leći na leđa — da oslobodimo grudi jačeg pritiska vode, a tako isto i trbuh. Zato se moramo naučiti plivati

na ledima, kojim načinom plivanja možemo najdulje ustrajati i najslobodnije disati.

Mnogima na početku kupališne sezone **naškodi sunce**, ako se nije tome ranije priučio. — Na ledima, grudima, nadlakticama, ili na kojem drugom delu tela zadobiju »sunčanicu« — sunce ih opali. — Koža pocrveni i osećaju se boli; iza toga koža se oguli, a boli nestaje. Bez većih neugodnosti to prolazi, kada se sunčanica ograniči samo na nekoje delove tela, ali kada je proširenija, — neugodnosti su veće, jer nastaje opasno stanje, koje može zlo svršiti — dapače i smrću. — Zato je dobro da svako priuči svoje telo uplivu sunca, — već od rana proleća kako mu sunce ne bi kod plivanja naškodilo. — Osobito glavu treba priučiti suncu, jer je kod plivanja najviše izložena toplim sunčanim zrakama. — Škodi li nekome uza sve to sunce, dobro je, kada pliva — da pokrije glavu ili da često zaroni u vodu, a posle plivanja neka se zagrne plahtom ili ukloni u hladovinu.

Onaj koji se oseća slabim dobro je i preporučljivo da pre plivanja traži saveta kod lečnika.

Ovo nekoliko uputa treba da si svako zapamti i da ih se drži, želi li izbeći nenadanim nesrećama o kojima često čujemo i čitamo u raznim novinama i izveštajima kupališnih uprava.

Hajrudin Ćurić, Mostar:

Jedno ugodno sećanje

(Uspomena na beogradski Soko II.)

Jedan od najlepših doba moga sokolskog života bio je period, koji sam proveo u beogradskom Sokolu II. U Beograd sam došao kao student. Veran sokolskoj ideji, koju sam od ranog detinjstva sledio, odmah sam stupio u beogradski Soko II, gde su me dočekali raširenih ruku. Kroz nekoliko dana osetio sam se tako domaćim, kao da sam nekoliko godina bio članom toga društva. A kada sam dobio voćstvo muškog naraštaja, naprama kojemu osećam naročite simpatije, onda sam još više zavoleo Soko II.

Naraštajci su me potpuno zadovoljili. Približio sam im se potpuno bratski i iskreno, tako, da su me svi zavoleli. Neki su od njih, možda, sada članovi, ali ih ja vidim u svojim mislima kao naraštajce, koji veselo skaču po maloj sokolani beogradskog Sokola II. Brat Žika je već sigurno član. Voleo je da vežba više nego ostali, a bio je i razvijeniji od ostalih. U tome je imao vernog pomagača, brata »Barbula« (kako smo ga zvali), koji je uživao u velepremasima. Kao da ih gledam: vrte se i okreću na preči, a oko nje poredali se ostali naraštajci — gledaju i ocenjuju vežbe pojedinaca. Često sam se morao umešati u to njihovo ocenjivanje i prosuditi po svome nahodenju. Mali »Dima« bio je zagrejani »navijač«. Simpatizirao je sa Žikom i uvek je za njega navijao. »Cile« je važio kao ozbiljan naraštajac i svi su ga poštovali. Bio je i dobar đak i dobar Soko. Tako isto i Zoran. Sve ostale imam u pamićenju, samo sam im zaboravio imena. Morao bih pisati bratu Dušku ili »Koksi«, da mi ih popišu. Bilo bi dosta »novajlija«, ali svoje stare naraštajce odmah bih prepoznao.

Kad god se setim beogradskog Sokola II, osetim da gledam oko sebe svoje mile naraštajce, a neka viša sila potseti me na njihovu pesmu:

»Oj letni sivi sokole,
poleti snagom svom...«

Za postignuće sokolskog cilja

Mi se penjemo, korak po korak strmim, ali spasonosnim lestvicama, koje dosižu do konačnog sokolskog cilja. Svaki naš korak pretstavlja ogromno delo, svetlu stranicu u povesti približavanja slovenskih naroda i ujedinjavanja slovenskih plemena. Svaki naš korak na neobrađenoj njivi slovenskog sveta, — rasteruje polumrak pred našim blagim i pronicavim pogledom i budi nacionalnu svest, da možemo zajednički da uskliknemo: »Braća smo Sloveni!«

Tako proširuje Sokolstvo u pojedincima i narodu onaj maleni bezbrojni i polumračni krug u jasan i široki horizont, stvara u slovenskoj duši jasniju sliku života; otvara mu nove vidike. — Sve su to kratkoročni, ali ujedno trajni rezultati — uspjesi sokolskog rada. Kratkoročni zato, jer svakom uspehu, rezultatu sudi onaj, koji dolazi iza njega, a sokolski su uspjesi sve veći i veći, te mogu zaseniti one prve — manje. Trajni su zato, jer su oni pokazali pravilnost puta, kojeg se moramo i unapred držati. — Mi dakle ne možemo ovde postaviti granicu između tih uspeha, jer se oni nadovezuju i popunjaju ulazeći jedan u drugoga.

Zašto nas upućuje prošlost da nastavimo sokolski rad? — Prošlost nas upućuje zato, jer u prošlosti dok smo imali ponajviše — samo hrabrih, genijalnih i svesnih pojedinaca, stenjali smo još pod tuđim jarmom, jer ti pojedinci nisu mogli mnogo učiniti za narod, koji nije bio osvešćen, i tako nisu mogli imati za sobom poletne, telesno i moralno jake i nacionalno svesne vojske. — Zato bijaše prvim Sokolima prvom brigom — podignuti svoj narod i ojačati ga telesno, duševno i moralno, razvijajući u njemu nacionalnu svest i ponos, koji može da uspešno trga lance kletog tiranstva. — To, što su prvi Sokoli radili — morali su raditi; dužnost i savest im je to nalažala. To bijaše za njih najprirodnija i najsvetija dužnost jer je potekla iz osećaja pripadnosti svome narodu. — Tako su oni činom dokazali da su rad i dužnost, a ne nemar i površnost osobine oko kojih se život kreće. — I tako je svestranom sposobnošću, požrtvovnošću i ustrajnošću prvih Sokola označen pravac slovenske životne reke, — reke jednakosti, bratstva i slobode, ljubavi, pravde i dobrote.

U čemu se sastoji vera u našu moć? Vera u našu moć je sadržana u našoj prošlosti: u borbama, uspesima, oslobođenju. — Mi nismo nikada u prošlosti klonuli i zdvajali nad svojom nesrećom. Naša još nerazvijena nacionalna svest i ideja za jedinstvom — iako često podvojena, na razne načine shvaćana, skoro je uvek, u zgodnim časovima, delovala u duhu samoodržanja narodne celine. — Nikada nismo prigibali šije pred okrutnim, bahatim i oholim neprijateljima. — Muževno smo podnašali sve uvrede i poniženja — znajući, da će sve ono čime su nas darivali pre ili posle samo naškoditi našim tlačiteljima. — Šibali su nas, mučili, katkada i porazili, ali u svom nastojanju nismo klonuli, već nam je sve to davalo samo prilike i pobude, da još više čeznemo za slobodom. To nas je upućivalo na ustrajnost, izdržljivost, na razboritost, na sakupljanje i prebiranje sredstava za našu daljnju borbu. Tada smo počeli ne samo osećati, već i uviđati da se približuje dan konačnog obračuna, da svi zločini izvršeni na našem narodnom telu moraju biti kažnjeni, a sve nepravde, koje su nam učinjene — polako, ali sigurno popravljene. — Te misli bile su nam uvek ispred očiju, a čvrsta volja našeg naroda, nadahnuta sokolskom mišlju, stvorila je svoju dužnost, što svedoče pokušaji i nastojanja iz daljnje i bliže prošlosti, kao: Ljudevita Posavskog, Tomislava, Dušana, kosovskih junaka, Tvrtka; ilirskog pokreta, Štrosmajera i konačno Velikog Karadorđevića, koji je njihovo delo nastavio i sretno ga ostvario.

Koja su naša čista i plemenita sredstva? Sokolski cilj je dalek, ali mu se polagano i sigurno približujemo. Dalek nam se čini — i jest dalek, jer je opsežan i svestran. Zato nas drži uvek budnima i svežima, poletnima i ustrajnim, a jer je misao, koja nam ga je postavila plemenita, budi u nama čiste i plemenite misli i ljubav za lepo, dobro i pravedno. Ta misao nam postavlja sredstva, koja postizavamo telesnim, duševnim, moralnim i narodnim uzgojem. Tim sredstvima, takvim uzgojem — smo već mnogo postigli (oslobođenje slovenskih naroda i ujedinjenje plemena), zato možemo ustvrditi, da cilj postoji već u sredstvima, — i, nastavimo li na sokolskom putu — dospećemo do cilja, zato moramo biti iskreni Sokoli mislima, rečima i delima. — Časnim, požrtvovnim i sustavnim radom moramo zasvedočavati svoju pripadnost Sokolstvu i tako primerima podučavati i uzgajati druge.

Kod pravih Sokolova mogli smo videti, da se sposobnost za sustavan rad sastoji u neprekidnom i mučnom naporu volje, čime se savest drži uvek budnom. Pravi Sokolovi su nas učili, da je savest uvek budna i nenapregnuta, kada je postepeno zaposednuta različnim stanjima svesti.

Nadalje su nam govorili, a i sami smo doživeli, a tako će i oni naraštajci i naraštajke, koji još toga ne doživeše — da idealna misao i osećanje dužnosti nisu prirodni, već polako stečeni životnom praksom, nadasve uticajem poduke i primera, a osobito vlastitim vežbanjem u mladim godinama, kada je duša više podatljiva i kada moralni i nacionalni uticaji mogu lako prodirati u duh, da mu mogu i narav promeniti... Zato, dragi naraštajci i naraštajke, zamislite se malo u našu prošlost, sadašnjost i budućnost. Uočite našu sadašnjost i rasudite, što i kako morate raditi da učvrstite našu slobodu, da podignete ugled svome narodu i državi i, da ga kroz sva iskušenja i borbe povedete u bolju budućnost.

Zato moramo biti u svojoj unutrašnjosti nepokolebivo osvedočeni o istinitosti i neizmernoj važnosti sokolske jugoslovenske stvari o koju će se razbiti svi napadaji — dolazili ma s koje mu drago strane.

Kralj Matjaž

Mladinska pravljica igra v treh dejanjih

(Dalje)

Drugi prizor

Kakor prej ter Ciril, Borkovič in Čuvaj.

Ciril (s prižgano svetilko v roki in Čuvajem na vrvi ob strani vstopi in postoji pri vratih).

Borkovič (s popotniško palico in s praznim cekarjem v rokah vstopi takoj za Cirilom, zapre odprto durnico za seboj, potem pa obstoji zraven Cirila).

Oba (se tiho z glavama priklonita vili, pogledata okrog po dvorani in se šepe-
tajoč pogovarjata).

Škrat (medtem odnese stol, tintnik in metlo v stransko sobo na desni, stopi nazaj v dvorano, zapre vrata za seboj, obstoji pri njih in zvedavo gleda prišleca).

Vila (se ozre v prišleca in škrate ter pripomni): Obisk smo dobili, obisk, kakrš-
nega še nismo imeli do zdaj. Dva odposlanca našega nesrečnega rodu sta tu. (Se
obrne proti njima.) Le naprej, le naprej in mi brez strahu sporočita, kaj bi rada,
kaj tu iščeta in česa želite! Jaz sem hčerka vašega kralja Matjaža, vila Ljudmila in
sem pripravljena vama postreči z vsem, kar po moji moči vaju osreči.

Oba (stopita pred njo in se ji zopet poklonita).

Borkovič: Pozdravljena in zahvaljena, prelepa in dobrotna vila Ljudmila! Prišla
sva, da prebudiva tvojega slavnega očeta in da se z njim pogovoriva o stvareh, ki
se tičejo Slovencev in Slovanov vseh. Njihovi koristi, časti in sreči je posvečen
namen najinega prihoda v ta skrivnostni podzemeljski grad, ki je postal svetišče in
pribežališče naših zadnjih nad.

Vila: Upam, da sta dovolj močna in dovolj poučena za svoj namen. Lotita se
zdaj pogumno napovedanega narodnega dela, jaz bom pa od strani vaju gledala
vesela. (Poskoči na levo in obstoji tam pri stranskih vratih.)

Borkovič, Ciril (se postavita pred Matjažovo mizo s Čuvajem med seboj, se
priklonita spečemu kralju, potem pa ga nagovorita):

Oj kralj Matjaž, naš kralj Matjaž,
kako že dolgo brado imaš!
Čas je, da se zbudiš in vstaneš
in s svojo četo venkaj planeš,
kjer narod naš trpi strašno
pod kruto tujčevo peto
in ko ves strt že omaguje,
le v upu nate še vzdržuj!
Zato sva prišla te buditi
in se s teboj pogovoriti.

Čuvaj: Hav — hav — hav — hav, hav — hav! Saj res kaj bi le spav in spav!

Borkovič: Pst — pst! Le tiho, le tiho, Čuvaj! Bova že sama opravila zdaj!

Matjaž (se nasmehne, položi roko, s katero si podpira glavo, na mizo in se
zamaje z zgornjim delom telesa na desno in levo, oči pa še ne odpre).

Borkovič (odloži cekar in palico, stopi k Matjažu, premakne njegovo roko z
držaja na nožnico, prime z eno roko nožnico, a z drugo držaj meča in ga izdere.
Nato zavihti goli meč na svojo ramo in stopi z njim na prejšnje mesto zraven
Cirila pred Matjažovo mizo.)

Matjaž (dvigne glavo, odpre oči, pogleda Borkoviča in Cirila ter jima prijazno pokima):

Pozdravljena, junaka mlada mojega rodu,
ki v plemeniti skrbi obiskala sta me tu!
Žal, da še s svojo hrabro četo ven ne smem od tod,
a vajin trud ne bo brez vseh koristi in dobrot!

Borkovič: Kaj, kaj si rekel, da je naš rod tudi tvoj rod in da si potemtakem naš slovenski rojak?!

Matjaž: Saj tudi sem!

Borkovič: A pri nas se splošno piše in govori, da si sin ogrskih pokrajin.

Matjaž: Z ogrske zemlje sem dobil le svoje ime, drugače sem pa že od nekdaj ves vaš.

Borkovič: Čast in hvala ti za to izjavo.
ki odslej nam v večjo srečo, slavo
bo svetila kot rešilni blisk!

Matjaž: Hvala tudi vama za obisk!

Borkovič: Zdaj bi rad kaj slišal o tvoji ženki, lepi kraljici Alenki. Kje biva in kako se ji godi?

Matjaž: Oh, ona je zame že zdavnaj mrtva, če tudi morda še živi. Bila je hči tujega rodu in mi je zato že v prvih letih postala nezvesta, me okradla in zbežala nazaj k svojim Madžarom. Najina hčerka vila Ljudmila pa mi je ostala vdana in zvesta do današnjih dni in je zdaj srečna nevesta mojega vojnega poveljnika. (Pokaže nanjo.) Tamle stoji, le poglejta, kako je zala!

Borkovič: Poznava jo že po njeni krasoti in njeni dobroti ter ji iz srca želiva oba največje blagre zemlje in neba.

Oba (jo pogledata in se ji priklonita z glavama, nato se obrneta zopet k Matjažu).

Vila: Lepa hvala! Tudi vama naj odpre se največje sreče raj!

Matjaž: Res! Vredna sta sreče, ker jo privoščita in iščeta tudi za brate in sestre na tej in oni strani nasilne temne meje! Kaj pa zdaj?

Borkovič: Rad bi videl in poznal še tvojo vojno četo.

Matjaž (pokaže na levo): Stopi tjale k stranskim vratom! Na njih je skrivno okence, ki ti ga naj odpre Ljudmila, ti pa se ozri skozi odprtino in videl boš vso mojo junaško vojaško skupino.

Vila (odpre okence na vratih): Tako! Zdaj pa le poglej svoje vrle rojake in potem se tudi doma izvežbajte vsi mladi ljudje v take vojake!

Borkovič (stopi z Matjaževim mečem čez ramo k okencu, pogleda skozi in se začudi): O, o! Kaj vidi moje oko! To so pa Sokoli, sami korenjaški Sokoli! (Se obrne k Matjažu.) Ali so ti tvoji vojaki, naš vzorni in zmagoviti kralj Matjaž?

Matjaž: Da, da! Ta sprememba se je morala izvršiti, ako nisem hotel izgubiti svoje stalne vojske. Moji prvotni vojaki so tako podivjali, da so se vedno huje prepirali in klali med seboj. Njih število se je hitro krčilo od dne do dne in ko mi jih je ostalo le še majhno krdelce, sem zapodil ven v gozd še te in jih nadomestil s sedanjiimi krepostnimi in blagosrečnimi Sokoli. Z njimi sem popolnoma zadovoljen in njihovo število se od dne do dne tako množi, da jih mora vedno več odhajati od tod venkaj med narod in se tam naseljujejo v mestih, trgih in vaseh.

Borkovič: Tudi jaz sem postal njih navdušen pristaš in sem si med njimi odlično okrepil telo in duha. Kar pa še vidim in slutim pred seboj v bodočih dneh, tega zdaj tukaj še ne smem povedati glasno. Zato mi dovoli, da za nekaj trenutkov stopim tjakaj k svojim rojakom in tovarišem, jih pozdravim v imenu naroda in jim razodenem njegove muke in želje.

Matjaž: Ljrdmila, odpri mu vrata in ga spremi med naše vojake!

Vila (izvrši očetov ukaz in pokaže Borkoviču na odprta vrata).

Oba (stopita nato na ono stran in zapreta vrata za seboj).

(Dalje prihodnjič.)

Naši pesniki

Gustav Strniša, Ljubljana:

Vrabci

Trije veseli vrabci
se posvetujejo,
načrte za ves dolgi dan
lenuhi kujejo.

»Poznam mravljišče črno
ob hosti, za vasjo,
hitimo tje, saj jajčec
dovolj za vse tri bo!«

Začivka prvi vrabec
A drugi začeblja:
»Kdo letal bi tak daleč
na ono stran sveta?

Sred polja mož-čuvvar je
iz slame narejen,
dovolj je tam pšenice,
naj zoblje, kdor ni len!«

»Ej, to je še predaleč!«
se tretji oglasi,
»saj tudi gospodinja
za kurji rod skrbi.

Hitimo, nazobajmo
pred hišo se še mi,
dovolj je natrosila
in pa predaleč ni!«

Pa švigne lastovica
pod streho prav tedaj:
»Razsodi nam sestrice,
kam mi naj gremo zdaj!«

Jih lastovka pogleda:
»Jaz vaša sestra? Laž!
Hitite kamor čete,
vsem znan poklic je vaš:

Tatje ste, potepuhi,
po vrhu še leni,
a pred ljudmi bežite,
ker slabe ste vestil!«

Jelić D., Banja Luka:

Sokolska četa

Budemo li, braćo, svi jednakog srca,
Imena našeg nećemo se stidit,
Jer sokolsko srce u nama kuca,
I s time, braćo, možemo se dičit.

U redovima našim da Sokoli smo pravi
I bratska ljubav nek nam venac plete,
I neka nam ona ovaj venac stavi,
Na čelo hrabre sokolske čete.

Dušmanin nama ne može se svetit,
Jer složna braća venac čvrsto drže,
I s ovim vencem k slavi ćemo letit,
Polagano, sigurno, pa onda i brže.

Sloga i jednakost uslov naš je prvi
I bez njih Sokolstvo postojat neće,
Jer složno i jednim pravcem vrvi
Jedinstvu, slozi i vencu sreće.

Poletje

Sonce sije nam veselo,
vse razcvita in brsti,
že je žito dozorelo,
ptička pevka žvrgoli.

Tudi nam se zdi, da krila
rasejo, vsakdo želi,
da nosila tajna sila
bi ga, kamor koprne.

V srcih nam življenje klije,
v prsih naših moč cvete,
toda žito, kleno žito
kdaj zorelo bo šele?

Pa saj mladi smo sejalc,
nič mi ne bojimo se,
enkrat bomo zmagovalci,
drzno zdaj borimo se

za vse naše smotre drage,
ki pred nami vstajajo,
mar nam trud in znojne srage,
naše misli rajajo!

Francevič, Ljubljana:

Letalo in čebele

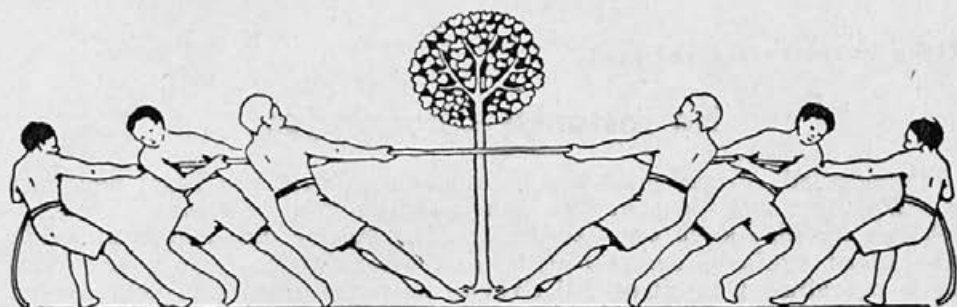
Ljudje so preobjedli se novosti
zdaj še zamorec ne osupne dosti,
kadar iz jasnega neba grmi
in avijon nad njim brni.

Strmeti zna menda še zgolj žival.
Pogosto si v novinah bral,
da jata ptičev plane,
napadat gre aeroplane,
preganjat slednji stvor in vsak nestvor,
ki z njimi se za vlado v zraku kosa.

Povem ti jo, ne bode bosa.
Letalo s tal se ondan dviga v vzduh.
tedaj pa priletele
so trumoma čebele,
kot da razkačil jih je hudi duh.
Brenčče zažene roj
se v močni stroj,
v trenotku razplamti se besen boj,
zdaj žela ljuto sikajo,
zdaj čela kruto pikajo,
iščoč ranljivih mest.
O, potniki za silo še se branijo,
v kožuhe se umikajo.
Privodnik, siromak, je službi zvest.
Čebele ga nemilo ranijo,
krmilo trdno pa v rokah drži
in z njim usodo teh ljudi.
Zabrekkel in otekkel brž pristane
in v bolnico si mora lečit rane.

Ne boš v nevarnosti kdaj, sin
poklič! zgodbo si v spomin:
na druge misli, ne na sebe sam,
pa te ne bo nikoli sram.

Radovi našeg naraštaja

Gera A. Stevan, pitomac Vojno-muzičke škole, Vršac:

Zašto Stanko ne ide u Prag?

Mama! Mama! Slušaj, mamice, danas nam je naš načelnik saopštio, da »ko hoće da ide na svesokolski slet u Prag, treba da se prijavi u kancelariji načelnika«.

S ovakim uzvicima dotrčao je sav zadihani, naraštajac Stanko k svojoj majci.

Je li, mamice, i ja ću ići?

Hoćeš, hoćeš, Stanko, ići ćeš i ti. Stanko zagrlji majku i sav radostan istrči k svojim drugovima hvaleći se, da i on ide u Prag. Majka malog Stanka nakon njegovog izlaska probledi i sva skrušena sedne na stolicu. Suze joj se pojave u očima.

Stankovi roditelji su siromašni, te jedva zarađuju toliko da mogu živeti mirnim životom, te im nije bilo moguće nabaviti toliki novac. Zbog toga se razžalosti majka malog Stanka. U to vreme, vraćajući se s rada, pojavi se Stankov otac. Videći svoju bledu ženu preplaši se, te je upita, šta se desilo. Ona mu odmah ispriča želju Stankovu. Slušajući je i on se razžalosti, te je premišljao, ma da mu je bilo veoma teško, na koji bi način odvratio Stanka od namere da ide u Prag.

Napolju se čuo radostan smeh malog Stanka, koji se vraćao od svojih drugova. Spazivši oca pritrča i poljubi mu ruku, te s oduševljenjem i njemu izjavi želju da bi išao u Prag.

Dobro, sine, reče mu otac. Slušaj Stanko! Sada idi krojaču, te mu reci, da ono odelo koje sam naručio za mene ne treba da radi. A zašto, oče? upita Stanko. — Pa ne mogu, sine, da kupim i novo odelo i da tebi spremim novac za Prag. Odjednom nastane tišina. Samo se čulo kako zidni sat u odmerenom tempu kuca. Mali Stanko se zamisli. — Tek sada je video, kakve bi poteškoće učinio svojim roditeljima, ako bi išao u Prag te odmah promeni mišljenje i obrati se svojim roditeljima rečima: »Dragi i mili roditelji, oprostite mi što sam vas razžalostio ali ja neću ići u Prag.«

Otac i majka, svi sretni, zagrlje svog sina, a mali Stanko uzvikne: »Dragi roditelji, sada ću još marljivije posećivati sokolanu, te iduće godine, kada budemo imali više novaca ići ću i ja na slet, a to će biti u Ljubljani.«

Zato, braćo naraštajci, koji ne može da ide na slet u Prag, ne treba da gubi volju za rad, nego još više radite i trudite se, te ćemo se iduće godine pokazati našim sokolskim starešinama, da smo dostojni kititi se sokolskim znacima, i da smo dostojni, da budemo dični Sokoli naše mile otadžbine.

Na rastanku s naraštajem

Vreme leti. Vreme gradi niz kotare kule... Prošli su i oni lepi dani naraštajskog života, dani, koji će nam zasigurno biti najlepši u našem sokolskom životu, i kojih ćemo se uvek sećati kao najlepših i najbezbriznijih svojih dana. Prošlo je sve to i otišlo u nepovrat. Mnogo ćemo puta zaželiti da se povratimo u taj život. Ali život se ne povraća; on teče dalje svojim redovnim tokom, jer — kao što reče Lamartin — »Knjiga života je najveća knjiga, koju ne može niko po svojoj volji ni otvoriti ni zatvoriti. Čovek bi hteo da se vrati na stranice mladosti i veselja, ali stranica gde se mre, već je pod prstima.«

Jedna etapa našeg sokolskog života je prošla. U njoj smo dobili sposobnosti i snage za drugu — težu i neprohodniju.

Nešto nova i velika događa se u našem sokolskom životu, nešto što svako oseća, ali što je vrlo teško iskazati. Naš sokolski posao postaje teži, ozbiljniji. Već samim prelazom u članstvo, oseća se da i po svom privatnom životu ulazimo u jednu novu etapu — etapu života — večne borbe. Ali ne treba se prestrašiti, jer nam je Sokolstvo otvorilo oči i pokazalo dobre i rdave strane života. Znanje i sposobnost, koje nam je ono dalo moći će nam uvek dobro poslužiti. Vlastitim radom i marljivošću, a pomoću tog stečenog znanja i sposobnosti, moći ćemo se uvek probijati kroz korov i trnje, koje ćemo uvek u životu sretati. U teškoj životnoj borbi podleći će slabi i malodušni, a snažni i neustrašivi koračaće uvek napred svome konačnom cilju. Svrha Sokolstva je i ta, da od nas stvori takve ljude, koji će

biti sposobni da se održe i uzdignu u životnoj borbi, a naraštaj je glavna

pripremna faza. Prema tome, kakav je naraštaj, moći će se već unapred oceniti sposobnost i valjanost budućih članova. Jesmo li u naraštaju bili marljivi i vredni, to ćemo s većim pouzdanjem stupati u susret lepšoj i sjajnijoj budućnosti.

Košnja

Glasnik

Kako dug može biti viseći most. Washingtonov viseći most u New Yorku bio je sa svojih 105 m do sada najduži na svetu, ali će ga nadmašiti u San Francisku most preko »Zlatnih vratiju« svojom dužinom od 1200 m. Ovaj će opet zaostajati iza projektiranog mosta preko Narrowsa, kod New Yorka, za 300 m. Tehnički je moguća gradnja visećih mostova do 3000 m dužine. 15.000 m teoriski je najveća moguća dužina; kod ove dužine se naime prekinu žica i od najjačeg čelika pod vlastitom težinom.

Elektricitet protiv Moskita. Neka tvornica u Americi izradila je električnu spravu koja se prema dosadašnjim iskustvima pokazala kao besprekorno sredstvo protiv Moskita. Jedan deo te sprave proizvodi točno glas ženskih Moskita te tako privlači mušjake; drugi deo sprave sačinjava ploča koja se može ugrijati do vanredno velike vrućine te u njezinoj blizini mora da propadne svaki komarac. Sada rade oko toga, kako bi se sprava pojeftinila te bi se mogla upotrebljavati u svakom kućanstvu u predelima, gde ima komaraca, a takvih predela ima u našim južnim krajevima još prilično mnogo.

Najbogatiji indijski knez, Haiderabadski nizam, ima u zbirci svoga dragog kameleja najveći smaragd što se kad našao. Iz tog smaragda izrezana je papiga u prirodnoj veličini.

Čelično ostrvo kod Monte Carla. — Monte Carlo je dobio novu atrakciju, da opet malko pridigne svoju igračnicu: dobio je ostrvo od čelika. Težina mu je oko 18 tisuća kilograma, a namestiše ga pomoću ogromnog sastavljenog kolotura na pećinama u moru. Na ovom neobičnom ostrvu glumice se bajke, održavaće se ognjene igranke i druge romantične zabave. Ovo patentno ostrvo može se kadgod se hoće opet dići i smestiti na drugome mestu.

Meksikanska idila. Meksikanska policija uapsila je američkog bandita, na koga se sumnjalo da je organizovao atentate na narodne zastupnike meksikanskog parlamenta. Iz njegova zanimljiva priznanja proizlazi da je pala cena za revolverski atentat na jednog narodnog zastupnika čak na 41 dolar, a to da je među drugim i razlog, zašto su ti atentati u zadnjim godinama tako slabo uspevali; ovome poslu »nametali« su se tobože radi niske cene u glavnom »nepouzdati« elementi.

Električno traženje rude. U raznim predelima zemlje nastoje švedski geolozi i tražioci rude, kako bi našli razne rude što ih krije zemlja u svojoj utrobi. Služe se pri tom radu električnom metodom što ju je pronašao inž. Lundberg. Ovom metodom udoše u severnoj Švedskoj u trag rudama zlata, bakra i arsenika. Američka vlada stavila je švedskim inženjerima u zadatak, da pomoću pomenute metode temeljito istraže Alasku. Biće dakle da se vreme romantičnih lovaca za zlatom približava u Alaski svome kraju. U isto vreme uputila se na molbu vlade u Ildžasu jedna švedska ekspedicija u Arabiju da istraži obalu Crvenog Mora obzirom na rude, ugljen i zemljino ulje.

Kako da se rešiš neugodna štucanja. Uzmi fišek od papira srednje veličine, natakni ga na lice te diši u nj, a da izdisani vazduh ne može iz fišeka. Izdisana ugljena kiselina, što se nakupi u fišeku, brzo će zaustaviti štucavicu.

Biljka, koja najavljuje potres, raste u Indiji; srodna je vrstama naših grašaka, a zove se Abrus. Nekoliko sati pre početka potresa pokunji se njezino vlatasto lišće te se sklopi, dok inače stoji uspravno.

Jedina kola za utrkanje iz doba rimskog carstva iskopao je prof. Majuri u Pompejima u tako zvanoj Meandrovoj

kući. Majuri je našao najpre jedan točak, pa je kopao oprezno dalje i otkrio čitava kola. Kola su duga gotovo 2 metra, odlično su sačuvana, a toliko skupocenija što su jedina do danas nađena. Do sada smo poznavali takva kola samo po slikama na pompejskim zidovima, pa ćemo sada mnogo bolje moći razumeti utrivanje u starom veku.

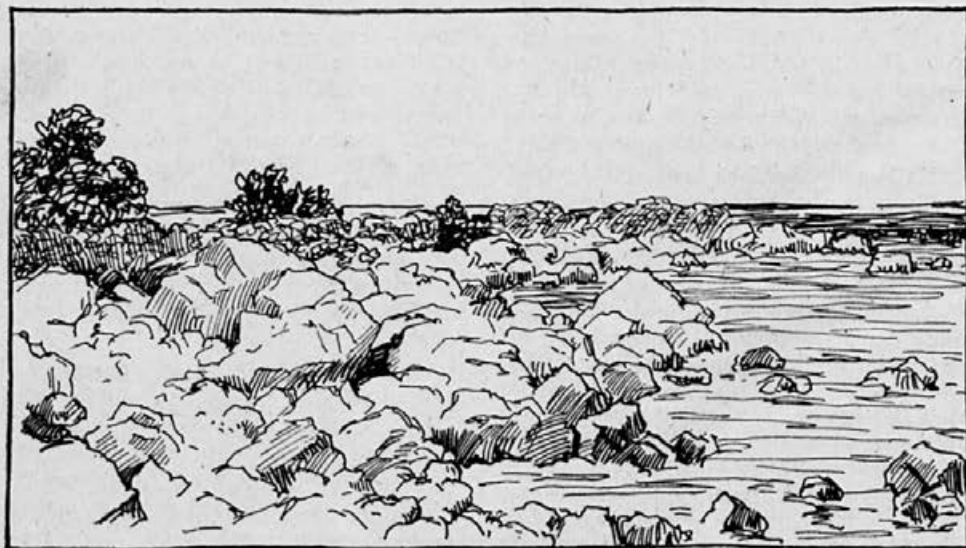
»Epidemija« slepog creva pojavila se nedavno u Engleskoj, isto tako jaka da jače po svoj prilici još nije bilo na svetu. Najbolji lekari-kirurzi radili su u bolnici dan i noć te su svom snagom nastojali, kako bi toj epidemiji stali na kraj. Našli su pri tom radu nove metode kojima je išla hvala da je srazmerno malo bolesnika umrlo, ma da je bio broj operacija ogroman: ta za dva meseca upalilo se više slepih creva nego pre za 10 godina. O uzrocima ove bolesti izjavio se doktor Mackenzie ovako: U najviše slučajeva bolesnici su nazeblili. Nazeblo slepo crevo podvrgnuto je draženju, iza toga dolazi upala. Počinje li lečenje blagovremeno, većinom operacija nije potrebna. Najbolje se očuvamo ove bolesti razumnom gimnastikom iako se toplotno odevamo. Do sada se i kod neznatne upale slepog creva izvršila operacija, a sada to ne činimo tako brzo, no kada operišemo, načinimo duži urez, pa možemo stoga da izvršimo lečenje u većem obimu.

Prof. M. Mudrinić: *Istorija telesnog vežbanja* (I deo, stari i srednji vek). Naklada Tiskare C. Albrecht, Zagreb. Str. 176. Cena knjizi uvezanoj u platno Din 50—.

Načelnik Sokolske župe Bjelovar brat M. Mudrinić prihvatio se je velika i teška rada da napiše zaista sistematski uređeno i temeljito delo o istoriji telovežbe, a u vezi s time i Sokolstva, te time obogati sokolske, školske i knjižnice pojedinaca, koji se zanimaju za istorijski razvitak telesnog uzgoja. Knjigu najtoplije preporučamo svima našim naraštajcima.

Dr. Živan V. Marković: *Sreske bolnice*. Pred nekoliko dana izišla je iz štampe ova vrlo lepo uređena knjižica, na 55 stranica teksta, u kojoj pisac zagovara podizanje bolnica po našim srezovima. O ovoj knjižici, zapravo studiji, dra V. Markovića, progovorićemo nešto više u jednom od narednih brojeva našeg lista. Za sada možemo ovo delo da preporučimo našim čitateljima.

Petelinčkova ženitev. — Šaljivi mladinski zbor, po A. Hajdrihovom moškem zboru in narodnem napevu dvoglasno, oziroma troglasno s spremljevanjem klavirja ali harmonija priredil Anton Kosi. — Učiteljska tiskarna je izdala in založila to glasbeno delce, ki bo jako dobrodošlo šolam in prosvetnim društvom za javne nastope. Lahk, veselošaljiv in prikupljiv napev se giblje v primerni legi za mlada grla, spremljevanje klavirja ali harmonija je pisano v lahkem slogu, da ga zmore tudi manj izvežban igralec. — To glasbeno delo, ki je tudi po obliki in tehniški izvedbi odlično uspelo, toplo priporočamo šolam in društvom v nabavo. Cena Din 8—. Naročila v Učiteljski knjigarni.

IZ UREDNIŠTVIA

Ovaj broj Sokolića izašao je u dvobroju i to za mesec juni i juli. Idući broj izići će u septembru također u dvobroju za mesec august i septembar. — Gradivo, koje je primilo uredništvo od svojih saradnika, biće uvršćeno — u koliko je zrelo za štampu — u idućim brojevima. —

Naraštajci i naraštajke, koji budu tako srećni da učestvuju na svesokolskom sletu u Pragu, neka opišu svoja opažanja i svoje utiske, te tok sletskih naraštajskih dana, te pošalju uredništvu Sokolića za rubriku »Radovi našeg naraštaja«.

Mnogi će također od naših naraštajaca provesti svoje velike praznike na letovanjima na moru ili brdima, pa neka također i oni opiše zanimivosti krajeva, koje posete. Sve će to uredništvo otštampati, samo neka prikazi budu verni i sočni.

Naraštajci i naraštajke, za vreme velikih praznika svuda treba da propagirate i širite uzvišenu sokolsku ideju i svoje naraštajsko glasilo »Sokolića«, koji treba da postane jedan od prvih i najboljih omladinskih listova u našoj državi. Zdravo!

Rešenje magičnoga kvadrata, magičnoga kuta i križaljke iz 5 broja »Sokolića«.

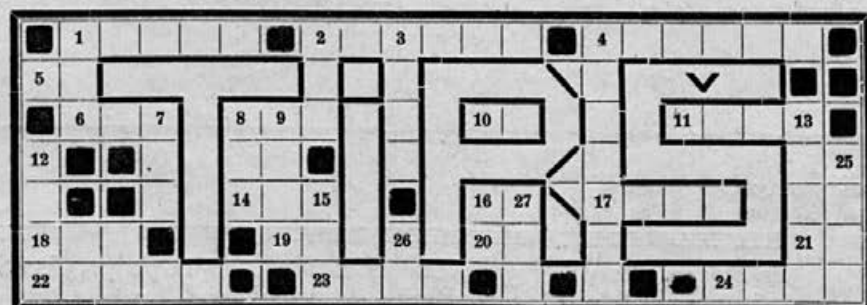
Magični kvadrati: I. kvadrat: Soko, Ohol, Koji, Olib. II. kvadrat: Brat, Ralo, Alem, Tomo.

Magični kut: 1. Krakov, 2. Repin, 3. Apis, 4. Kis, 5. On.

Križaljka: Vodoravno: 1. Tirana, 3. Kina, 5. Koran, 8. Kelj, 12. Od, 13. Kola, 14. Anka, 16. Os, 18. Kr, 20. Om, 21. Ar, 22. Es, 23. On, 24. La, 25. Sana, 32. Ra, 33. On, 34. On, 36. Ob, 39. Alka, 40. Ako, 41. Gangl, 42. Igla, 43. Daničić. Okomito: 1. Tyrš, 2. Adam, 4. Avaz, 5. Kosa, 6. Od, 7. Neron, 9. Jovo, 10. Skerlić, 11. Mažuranić, 15. Ko, 17. Split, 19. Istra, 23. Oko, 25. Soba, 26. An, 27. Ar, 28. Lima, 29. Etna, 30. Po, 31. Bura, 35. Nil, 37. Bog.

Križaljka

(Sastavio naraštajac Ferdo Demori.)

(Sastavio naraštajac Vojnović M. Dušan, Vršac)

(Sastavio naraštajac Vojnović M. Dušan, Vršac)

	1.	2.	3.	4.
1.				
2.				
3.				

1. Živi u vodi.
2. Domaća životinja.
3. Oblik tla.

1. Deo životinjske glave.
2. Muško ime.
3. Mesto u Dalmaciji
4. Žensko ime.

(Vladimir Pirc, Ljubljana)

(Vladimir Pirc, Ljubljana)

	1.	2.	3.	4.
1.				
2.				
3.				
4.				

1. Evropsko gorstvo.
2. Žensko krstno ime.
3. Mesto ob Azovskem morju.
4. Vulkanski izmeček.

(Sastavio naraštajac Behaker Petar, Orlovat.

(Sastavio naraštajac Behaker Petar, Orlovat.

1			
2			3
4			

1. Sokolski pozdrav.
2. Tuđe (nije naše).
4. Oblik glagola gledati.

1. Varoš u Čehoslovačkoj.
(Tvornica Tomaš Bata).
3. Zamenica.

1	V				
2		V			
3			V		
4					V
5			V		
6		V			
7	V				

1. Grad u Bugarskoj.
2. Muško ime.
3. Drvo.
4. Reka.
5. Zanimanje.
6. Naše brdo.
7. Reka.

Sa svim priborom i gotovom izrađenom robom po propisu SKJ
bićete najsolidnije i najjeftinije posluženi kod bratske firme:

Branko Palčić

ZAGREB, KRALJICE MARIJE BR. 6., ili BRANKO PALČIĆ,
BEOGRAD, BALKANSKA 24. / SOKOLSKI DOM, SPLIT